

Een hyperefficiënte, duurzame economie

In het belang van onze vrijheid

Voorstellen Team Nieuwe Economie voor het VVD-verkiezingsprogramma¹

Duurzame innovatie is nodig om onze onafhankelijkheid en vrijheid te waarborgen.

Nederland moet meer investeren in innovatie en ondernemerschap om een nieuwe duurzame economie te bouwen die toegevoegde waarde creëert voor alle Nederlanders.² Dit om:

- ▶ **Onze onafhankelijkheid van kritische materialen te waarborgen** ten behoeve van onze vrijheid.
- ▶ **Onze economische belangen veilig te stellen** ten behoeve van onze welvaart.
- ▶ **Klimaatverandering tegen te gaan** ten behoeve van toekomstige generaties.

Een nieuwe duurzame economie vraagt om een overheid met langetermijnvisie.

De overheid moet een stevige, betrouwbare, duurzame langetermijnagenda ontwikkelen, die innovatie en ondernemerschap stimuleert en ondersteunt, en een schonere toekomst voorstaat met een competitieve, 'hyperefficiënte' Nederlandse economie. Een goed grondstoffenbeleid kan ons duurzamer, welvarender en minder afhankelijk maken. De subsidieprogramma's in de Verenigde Staten (zoals de Inflation Reduction Act) en de staatsondernemingen in China vragen om een antwoord van Nederland en Europa. Waar gaan wij in 2048 ons geld mee verdienen?

We gaan efficiënter om met kritische materialen en leggen strategische reserves aan.

COVID en de oorlog in Oekraïne hebben duidelijk gemaakt dat onze vrijheid kwetsbaar is en dat we strategische autonomie moeten nastreven op het gebied van kritische materialen. Nederland heeft nu nog de hoogste secundaire inzet van materialen in heel Europa, maar maakt te weinig voortgang op het gebied van hergebruik.³

- ▶ We willen efficiënter omgaan met energie en kritische materialen, niet alleen om onze geopolitieke afhankelijkheid te verminderen, maar ook om kosten te besparen. Die efficiëntie is een belangrijke maat voor de duurzaamheid van onze economie.

¹ Deze aanbevelingen zijn tot stand gekomen met de inbreng van leden van het Thematisch Netwerk Liberaal Groen. Dit document bevat een opinie en heeft geen formele status binnen de VVD voor gebruik in beleid of bestuur. Het geeft houvast in onderlinge discussies en aanknopingspunten voor beleid in de toekomst. Publicatie 30 juli 2023 op <https://www.liberaal-groen.nl>.

² Thijmen van Bree, *De waarde van de Nederlandse industrie*, TNO, april 2023, <https://publications.tno.nl/publication/34640605/QtKfA9/TNO-2023-P10302.pdf>

³ CBS, *Circulariteit Nederlandse economie nauwelijks toegenomen*, 26 januari 2023, <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/04/circulariteit-nederlandse-economie-nauwelijks-toegenomen>

- ▶ We voorkomen afval en zorgen ervoor dat afval een bron voor nieuwe producten vormt, met een specifieke focus op het tegengaan van verspilling van energie en kritische materialen en het effectief terugwinnen van kritische materialen. Zo verminderen we de behoefte aan import uit derde landen.
- ▶ We zetten in op duurzame productspecificaties en sluiten productieketens om onze afhankelijkheid van energie en kritische materialen te verminderen.
- ▶ We werken zoveel mogelijk samen met betrouwbare landen. Een goed voorbeeld is de handelsdeal van de EU met Chili om makkelijker aan lithium en koper te komen. Wel verwachten we van onze handelspartners dat ze verantwoordelijk omgaan met mens en milieu, om te voorkomen dat we maatschappelijke problemen exporteren.
- ▶ We omarmen de Europese doelstelling om ieder jaar niet meer dan 65 procent van een essentiële grondstof te importeren uit één (ontwikkelings)land.
- ▶ Waar nodig investeren we in strategische reserves van kritische materialen, al dan niet in Europees verband.

We stimuleren nieuwe verdienmodellen voor een circulaire economie.

Het verduurzamen van Nederland biedt kansen om wereldwijd een leidende rol te nemen in duurzaam en circulair ondernemerschap. Nederland heeft de beste industriële vormgevers, waarmee we wereldwijd de toon kunnen zetten. Wanneer we kansen inzichtelijk maken en creatieve ondernemers de ruimte geven voor duurzaam design, komen met tijd en vertrouwen nieuwe en efficiëntere servicemodellen tot stand die slimmer omgaan met materialen.

- ▶ We bevorderen hoogwaardige recycling, hergebruik en langer productgebruik door meer ruimte voor experimenten in wet- en regelgeving te creëren, regels omtrent afval te vereenvoudigen, samen te werken met het bedrijfsleven om materiaalketens te sluiten, en afvalstort en -verbranding waar mogelijk uit te faseren. De EU heeft als doel gesteld om 15 procent van de jaarlijkse consumptie afkomstig te laten zijn uit recycling. Dat nemen wij over.⁴
- ▶ We stellen eisen aan de kwaliteit van verpakkingen, materialen en producten, en aan de verkoop in Nederland en Europa. Daarbij zetten we in op repareerbaarheid. We weren laagwaardige (wegwerp)producten en stimuleren kwaliteitsproducten die te repareren en te recycleren zijn. Producenten moeten verantwoordelijkheid nemen voor hun verpakkingen en producten ('uitgebreide producentenverantwoordelijkheid'), want de consument heeft weinig grip op keuzes in het productieproces. Deze eisen stellen we met name ook voor producten die van buiten Europa komen.
- ▶ We steunen kringloopcentra, die hergebruik stimuleren en brede groepen in de samenleving bedienen. We schaffen regels af die tweedehands verkoop in de weg staan.

We voeren actieve industriepolitiek op nationaal en internationaal niveau.

Nederland moet niet bang meer zijn om actieve industriepolitiek te voeren om een gelijk

⁴ Europese Commissie, "Critical Raw Materials: ensuring secure and sustainable supply chains for EU's green and digital future," 16 maart 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1661

speelveld te creëren. Nederlandse bedrijven ondervinden concurrentie van staatsgeleide bedrijven, en meerdere multinationals hebben ons land verlaten.

- ▶ Actieve industriepolitiek behelst: innovatie-agenda's, waarin met prototypen tijdig wordt ingespeeld op duurzame technologie en oplossingen voor de industrie,⁵ en het stimuleren van duurzame alternatieven in de productie en logistiek.
- ▶ We werken samen met alle bedrijven op gebieden als circulariteit, CO₂-afvang en -opslag, groene energie, warmtenetten en waterstof.
- ▶ We zorgen voor een gezond investeringsklimaat voor start-ups en scale-ups.
- ▶ Publiek-private investeringen, zoals de investering van 100 miljoen euro in de Eindhovense start-up Smart Photonics samen met Nederlandse kroonjuwelen ASML, NXP en VDL, moeten de regel, niet de uitzondering, worden.

Nederland moet een kennisland blijven en steviger inzetten op innovatie.

Nederland heeft veel technische en hoogwaardige kennis in huis met geweldige kenniscentra in bijvoorbeeld Delft, Eindhoven, Enschede en Wageningen, maar we moeten meer ambitie tonen.

- ▶ We investeren als land maar 2,3 procent van ons bruto binnenlands product in onderzoek en ontwikkeling, ruim onder het OECD gemiddelde.⁶ Dat moet naar 3,5 procent.
- ▶ We richten ons onderwijs, en met name het vervolgonderwijs, meer op technische kennis en vaardigheden in het belang van onze toekomstige arbeidsmarkt en de transitie naar een duurzame economie.
- ▶ We hebben niet alleen theoretische kennis nodig, maar ook praktische kennis. We faciliteren daarom meer samenwerking tussen kennisinstituten en ondernemers, en steunen initiatieven van werkgevers- en brancheorganisaties om meer mensen voor de techniek, bouw en energie te laten kiezen en te behouden.
- ▶ We omarmen automatisering in onze krappe arbeidsmarkt, zodat we meer talent kunnen inzetten in de techniek, bouw en energie.
- ▶ Waar nodig trekken we specialisten van buiten Nederland aan om sneller naar die duurzame economie toe te werken.

⁵ Europese Commissie, "The second Horizon Europe Strategic Plan 2025-2027," https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/strategic-plan_en

⁶ OECD, "Gross domestic spending on R&D," <https://data.oecd.org/rd/gross-domestic-spending-on-r-d.htm>